

HISTÒRIA DEL SANTUARI DE LA MARE DE DÉU DEL LLEDÓ

Jordi Tuset Vallet
IEV / Estudis Vallencs, 39, Valls, 2001

per Martí Baberà

Agrair a l'autor, Jordi Tuset i Vallet, l'esforç realitzat en l'elaboració d'aquest llibre que recull i amplia el seu treball "Història del santuari de la Mare de Déu del Lledó de Valls al segle XX", que li va suposar guanyar el Premi Rodon-Giró d'història comarcal l'any 1998 i que ajudarà a aquelles persones que d'alguna manera tenen o han tingut relació amb el santuari de la Mare de Déu del Lledó, amb la Casa de Caritat o amb el Col·legi Vedruna a conèixer la història que ha permès portar aquestes institucions fins als nostres dies i a entendre-les millor.

En Jordi és una persona relacionada amb l'activitat al santuari des del moment que s'instal·la a la nostra ciutat, on treballa com a professor i on, actualment, és director de l'Institut d'Educació Secundària Jaume Huguet. La seva tasca de col·laborador i membre del Consell Pastoral ha ajudat a fer d'aquesta d'investigació un treball històric, però al mateix temps un servei a la difusió del sentiment i admiració que des de sempre ha tingut la població de Valls cap a la Mare de Déu del Lledó.

El llibre ens aporta tot un entrelligat de fets de la nostra història a partir de l'estudi d'aquest petit santuari de la Mare de Déu del Lledó, que ha anat agafant cada cop més importància a Valls.

I
N
O
T
E
S

I

R
E
S
S
E
N
Y
E
S

I

És un indret on el pas dels segles ha anat deixant testimonis dels fets que ha viscut la nostra ciutat i dels canvis socials i culturals que ha viscut Valls i comarca.

Llegir aquest treball t'ajuda a conèixer la nostra història i a entendre més i millor l'esperit de la nostra ciutat sempre observant-ho en el context del moment.

Voldria destacar el pròleg escrit pel pare Xavier Saigí, que va ser, amb tota seguretat, una de les persones que va encoratjar l'autor a combinar la seva intensa tasca educadora a Valls amb la recerca acurada d'informació per tal d'elaborar aquest llibre.

Destaquen, en aquesta edició, les planes amb fotografies en color de la imatge de la Mare de Déu del Lledó, del retaule fet per Cèsar Martinell i d'altres detalls de l'edifici. En els annexos hi trobem recull de goigs, representacions i fotos de la Mare de Déu del Lledó i altres documents com ara pregàries, al·locucions, programes de festes.

L'autor ha anat fent un buidat dels documents històrics que descriuen o tenen informació que d'alguna manera es refereixen al trets històrics del santuari i que sempre detalla a peu de pàgina. Entre d'altres, destaquen documents de l'Arxiu Provincial dels Caputxins de Catalunya; de l'Arxiu Històric Comarcal de Valls; de l'Arxiu Municipal de Valls; de l'Arxiu Diocesà de Barcelona; el llibre de Francesc Blasi i Espinosa, on descriu els santuaris marians de la Diòcesi de Tarragona, i la monografia de l'església parroquial de Sant Joan de Valls.

Amb tota la informació recollida, més rica com més actual, ha anat cronològicament descrivint els esdeveniments que tenien influència en l'evolució del santuari i ha fet referència a les persones, religioses o no, que han contribuït amb el seu esforç i dedicació al progrés, al creixement i al ressò que la Mare de Déu del Lledó ha tingut sempre a la nostra ciutat i als pobles que ens envolten.

Des d'un principi el culte a la Mare de Déu del Lledó ha estat l'eix central que el llibre segueix per descriure la història.

- La construcció del santuari, amb les diferents reformes que s'han fet al llarg dels segles fins arribar a l'estat actual.

- Les diferents ordes religioses masculines o femenines que han tingut cura del santuari i els preveres que han anat mantenint el culte religiós.

- Les aportacions de l'Ajuntament i dels molts feligresos que han fet possible al llarg del temps les millores al santuari.

- Les diferents rogatives fetes durant els segles, que descriu l'autor amb les dades de trasllat i de tornada i la raó que les motivava; les diferents sequeres, les guerres que patia la població o les vegades que el poble li agraïa els diferents fets que afavorien la vila.

- Les referències a personatges importants per al nostre bagatge social i cultural: artistes que van participar en la construcció i decoració del santuari —molts d'ells vallencs—, personatges polítics, alcaldes, regidors, arquebisbes, generals.

- Les referències a famílies vallenques que van tenir en algun moment relació, per motius diversos, amb les comunitats religioses i els preveres que van tenir cura del santuari.

- El protagonisme de totes aquelles persones anònimes de Valls o rodalies que hi van contribuir amb aportacions econòmiques, amb el seu propi treball o recolzant sempre l'activitat religiosa, que portaven a terme els responsables del santuari, i que creien i confiaven en la Mare de Déu del Lledó.

El treball està dividit en nou apartats que coincideixen en títol amb els segles que han vist activitat en el santuari. A continuació, intentaré destacar els fets més importants, sense incidir en aquells que regularment i periòdicament ha viscut el santuari, dels quals l'autor en fa una acurada descripció i una referència que aporta molta riquesa i punts d'interès per al lector.

Centúria XIV: Hi destaca la descripció dels orígens del santuari del Lledó, segons les dues versions existents que coincideixen en la trobada d'una imatge de la Mare de Déu als afores de Valls dins la soca d'un lledoner, al bosc d'en Castelló. Imatge catalogada com una veritable obra d'art, segons la descripció acurada d'en Cèsar Martinell, que reproduceix l'autor àmpliament.

La construcció de la primera capella i la cessió del santuari a l'orde dels Canonges de Sant Agustí, que s'estava implantant a Catalunya i que és conscient de la gran anomenada que tenia el santuari, en són punts destacats.

Centúria XV: Els Canonges de Sant Agustí deixaven la guarda del santuari el 1434. Es remarca la gran activitat econòmica que hi havia entorn del bací de l'obra del Lledó; moltes terres eren anomenades *camp de Santa Maria del Lledó*. Sense religiosos al santuari són els jurats de la vila els que conserven i administren el santuari i les seves propietats fins a l'arribada dels Caputxins. És remarcable la provisionalitat en els responsables eclesiàstics que tenen al seu càrrec el servei al culte i el manteniment de les dependències.

Centúria XVI: És important la descripció de les obres menors derivades de la feina de manteniment de l'edifici i la construcció d'un altar, juntament amb la fundació d'un monestir de frares Caputxins de l'orde de sant Francesc, el 1579, a les cases de les ermites de Sant Jeroni del Bosc i de Sant Llorenç. La supressió de la vida eremita, el 1584, fa que els Caputxins demanin permís per habitar la casa i la capella del Lledó. Així serà com els Caputxins, gràcies a la seva vida humil i a la devoció a la Mare de Déu del Lledó, seran molt estimats per la gent de Valls, fins al punt de posar el seu nom al passeig que permet arribar al santuari.

Centúria XVII: En aquest apartat apareix el nom del pare Agustí de Valls com a primer historiador del santuari que escriu allò que ha viscut o li han explicat en un llibre, el qual es perd i no pot repetir-lo abans de morir el 1682. L'autor escriu un llistat dels frares Caputxins fills de Valls i fa esment de l'edificació annexa a l'església d'un convent molt petit i amb poques condicions. Descriu la renovació del claustre i l'aixecament de les golfes.

Centúria XVIII: Es construeix el cambril per posar més a l'abast del devots la imatge de la Mare de Déu del Lledó. L'autor posa la informació detallada sobre el cost i tot tipus de detalls de les obres realitzades. L'edifici amenaçava ruïna i durant el 1717 es va veure la necessitat de refer l'obra. L'envergadura de l'obra i el cost en fan difícil la realització; sort de la gent de la vila que ajuda a enderrocar les parts més deteriorades i a conservar els materials que poden utilitzar-se per refer-lo el 1722. Les obres es fan ràpidament, gràcies a l'aplicació dels membres de la comunitat de religiosos, als jornals de la gent de la vila, al suport de les autoritats i a les almoines i donatius dels creients. Apareixen, en les inauguracions, referències a la construcció dels primers gegants de la vila i la celebració de molts balls populars. En aquest apartat, l'autor ens fa una descripció acurada de la vida quotidiana dels Caputxins parlant dels trets que els caracteritzen, com ara són l'organització, les ocupacions, l'hàbit, la cel·la, el tipus de menjar i els productes que utilitzaven. Durant aquesta etapa es fa el camí i, pocs anys després, es torna a refer, juntament amb el rerecor. El 1752 es construeixen les casernes militars en terreny del priorat del Lledó, arriba l'aigua de la font de Masmolets per l'hort. Destaca, el 1778, la presència del general Castaños, intendent de Catalunya, qui mor a la casa del coronel Josep Veciana de Valls i és enterrat al santuari. S'inicia, el 1791, la participació a la festa de la Candelera, així com el projecte urbanístic del passeig dels Caputxins. Es construeix la capella dels terciaris en honor a l'orde.

Centúria XIX: El 1808 s'inicia la Guerra del Francès; l'autor descriu les conseqüències que va patir el santuari i fa un recull dels fets que van succeir a Valls. Parla de la intercessió de la Mare de Déu del Lledó per afeblir les conseqüències de la guerra en el municipi. També es traslladen les despulles del general Castaños al panteó. Destaca la importància que es donava a la cera que corresponia a les esglésies pel gran valor econòmic que tenia en l'època. Després, amb el decret de reforma de la llei d'associacions regulars, el 1820, el govern es fa càrrec de l'edifici i de tot el seu contingut i la imatge es trasllada a la parròquia de Sant Joan. Serà el 1823 quan cau el govern constitucional i es torna a obrir la porta del convent i del santuari. En aquella època el santuari de Valls arriba a ser casa d'estudi de l'orde amb 9 preveres, 18 coristes i 5 llecs amb 32 frares. El 1835, amb la Llei de Mendizábal, se suprimeixen la majoria d'ordes religiosos i són expulsats després de 249 anys vinculats al santuari i al culte a la Mare de Déu del Lledó.

El 1844 apareix el primer projecte de Casa de Caritat de Josep Valls, aprovat per l'Ajuntament i situat on hi havia el convent dels Caputxins; tot i això, es nomena un sacerdot per mantenir el culte religiós. El projecte no avançarà i serà la Conferència de Sant Vicenç de Paül, el 1860, qui donarà servei a les persones necessitades amb les aportacions econòmiques de la Conferència. Posteriorment, demanen a les Germanes Carmelites de la Caritat Vedruna la seva presència a Valls per treballar i ajudar a fer possible aquest segon projecte de Casa de Caritat. Les germanes engeguen una escola d'ensenyament per a nenes; la seva gestió, juntament amb les

aportacions del treball dels asilats, dels donatius i del servei de cotxes fúnebres faran possible el funcionament de la Casa de Caritat.

El creixement del barri dels Caputxins fa que es demani un vicari per ajudar al sacerdot responsable del culte, fet que destaca l'augment d'habitants de la ciutat i la direcció que prenien el creixement urbanístic.

Primer terç del segle XX (1900-1935): Conté una acurada descripció de les manifestacions religioses que es vivien al santuari. Es construeix el nou altar, projecte de l'arquitecte vallenc Cèsar Martinell, en el qual hi ha participació dels artistes vallencs Anselm Nogués i Francesc Galofré i Oller, entre d'altres. Durant aquest període els fets polítics marquen les relacions que tenien els poders locals amb la Junta de la Casa de Caritat i, per tant, amb el santuari.

Segon terç del segle XX (1936-1966): Durant la nostra guerra hi ha canvis a la Junta de Casa de Caritat, segons la tendència política del moment. És un moment difícil per tot allò que sigui de caire religiós i cristià; tot i això, molta gent tenia devoció per la Mare de Déu del Lledó indistintament de les idees polítiques que podia defensar i, així, en queda constància en els diferents fets que destaca l'autor i que van fer més dèbils les conseqüències que van patir les persones i els béns materials del santuari. La imatge de la Mare de Déu del Lledó va ser enterrada el 1936 per poder-se salvar de la destrucció sota la palmera del pati de l'escola annexa. Les germanes Carmelites, vestides de carrer, continuaven atenent els residents tot i les dificultats de tracte, fins ser substituïdes per personal seglar. El santuari i el convent estaven a disposició dels refugiats de guerra.

El 1939 entren les tropes nacionals a Valls. Posteriorment, la imatge de la Mare de Déu és desenterrada i es restableixen novament les institucions i organismes com ara la Casa de Caritat. En el full parroquial, s'informa de la represa d'activitats per part de la congregació. El 1939 els asilats tornen a l'edifici.

Després de la guerra, es continua la construcció del nou altar. Durant la celebració del 600 anys de l'aparició, se celebra la coronació de la Mare de Déu i es fan actes religiosos amb molts assistents.

Tercer terç del segle XX (1967-1999): Es fan les obres als accessos i reformes al passeig dels Caputxins. Valls va creixent cap a la zona del santuari, es busca una parròquia nova i la tinència de la parròquia passa a ser dels missioners claretians, que porten la responsabilitat i el servei de pastoral als feligresos durant aquests anys i fins als nostres dies. Creació d'un nou accés a la carretera del Pla de Santa Maria pel nou carrer Francesc Rodon Queralt.

A la capella dels Terciaris, s'hi construeix una sala interior com a estància per a diversos serveis de la parròquia. Es millora la xarxa elèctrica i la il·luminació. Es refan les escales del cor, les sales de catequesi i els confessionaris.

El 1993 es firma un conveni amb la Fundació Pública Municipal per a la Infància i la Joventut Casa de Caritat per deixar constància de la cessió d'espais durant 50 anys per situar-hi despatxos i sales de reunions. Hi ha reformes a la façana i es fa un jardí al davant. El llibre descriu l'activitat parroquial, que és molt activa: administració de

sagraments, catequesi, grup d'esplai, visitadors de malalts i la publicació d'un full informatiu *Comunitat Parroquial*. El 1998 se celebren el 25 anys de tinència. L'autor acaba el llibre amb una descripció acurada de l'estat actual de l'església i apuntant els propers projectes de millora que hi ha previstos, però amb una fita important com és la de ser parròquia.

Aquest llibre té molt d'interès per a les persones que han viscut el santuari més directament, però ajuda a conèixer la importància que el fets religiosos han tingut per a la nostra ciutat i per al desenvolupament de l'esperit vallenc en general.

Seria molt interessant aprofundir en les dues institucions que han conviscut en els darrers segles a la vora del santuari i sota la protecció de la Mare de Déu del Lledó, com són la Casa de Caritat i el centre escolar; actualment, una és gestionada des de l'Ajuntament i l'altra s'ha convertit en Fundació Cultural Privada.

Per acabar, vull agrair a l'autor tot allò que el llibre farà viure i aprendre de la història de Valls i del santuari als seus lectors i, molt especialment, als creients i devots de la Mare de Déu del Lledó.

n o v e t a t

2002

2002

2002

1952

1952

L'Institut Narcís Oller Valls, 1952-2002

Coordinadora: Ester Comas
Col·lecció: El Bagul, núm. 3
Nombre de pàgines: 216
Preu: 18 euros

El curs acadèmic 1952-53 fou el primer en què s'impartí el batxillerat en un centre públic de Valls, era l'Institut Narcís Oller. Enguany se'n commemora el cinquantè aniversari, esdeveniment que ha impulsat l'edició d'aquest llibre amb la il·lustració de donar un pinzellada del que ha estat el centre durant els seus primers cinquanta anys. I, en donar-se l'avinentsa del trasllat de l'Institut a un nou espai físic, aquesta història gràfica també pretén fer una última mirada, no exempta d'una certa malenconia, a l'edifici que l'ha acollit tot aquest temps.

De maneres d'apropar-se a la història d'un centre educatiu n'hi ha tantes com persones l'han feta. Per tant, s'imposa la tria d'una perspectiva determinada, que indefectiblement obliga a deixar-ne qualsevol altra. En aquest llibre es recullen imatges i records d'algunes d'aquestes persones que han viscut l'Institut, que hi han estudiat o que hi han treballat, i que han compartit un període de la seva vida, adolescent o adulta, entre les mateixes parets.

Entrevistes, escrits i fotografies es combinen en l'intent de no oblidar el passat per poder afirmar-nos millor al futur.

Cossetània
EDICIONS

C/ Germans de Sant Gabriel, 16, 2n 2a - 43800 VALLS
Tel. i fax: 977 602 591 • <http://www.cossetania.com> • a/e: cossetania@cossetania.com